

СКИБА Іван,

*кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного
авіаційного університету, м. Київ*

ТРАНСФОРМАЦІЯ МОВИ КОМУНІКАЦІЇ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В сучасному суспільстві відбуваються глибокі трансформації, що викликані стрімким розвитком науки та техніки, впровадженням у різні сфери соціальних практик новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. Зокрема, ці трансформації проявляються в накопиченні значних змін у сферах суспільної свідомості та індивідуального мислення, новому розумінні праці, відпочинку, дозвілля, спілкування, ідентичності тощо. Однією з найбільш очевидних тенденцій сучасного суспільства є трансформація мови комунікації під впливом процесів інформатизації та комп'ютеризації.

Нарощення процесів інформатизації, все більшого інформаційного впливу на розвиток суспільства, культури і навіть природи породили значну кількість рефлексій щодо цих процесів з боку дослідників. Думки сучасних мислителів стосовно оцінок процесів інформатизації розділилися. Деякі вчені вбачають в інформатизації ознаки прогресу, плюралізму, демократизації суспільства та руху вперед. Інші – наголошують на небезпеці інформаційного потоку і значній залежності та несвободі, яку нав'язує сучасна глобальна інформаційна мережа. Амбівалентність оцінок такого явища як інформатизація, на нашу думку, є близьким до істинного. Дійсно, небезпеку інформаційного впливу не можна заперечувати. Але і позитивних тенденцій також не можна не помічати, адже такого широкого та швидкого доступу до різноманітної інформації в історії людства ще не було. В сучасних умовах змінилися форми занурення людини до культурних надбань суспільства, коли дедалі більше інформації та знань люди отримують через ЗМІ та комунікації (Сідоркіна 2017, 122). Від здатності людини до комунікації, її ціннісних орієнтацій, особистих умінь і навичок користуватися наявними інформаційно-комунікаційними технологіями сьогодні залежить як результат

вирішення наукової проблеми, так і професійна кар'єра, і навіть дозвілля (Скиба 2019, 79).

М. Кастельс, який досліджував вплив інформаційно-комунікаційних технологій на соціокультурні трансформації сучасного суспільства, висловлює помірковану думку, що через новизну інформатизації важко всебічно оцінити її вплив на культуру сучасного (мережевого) суспільства, проте вже зараз можна стверджувати, що насуваються справді фундаментальні зміни. Мислитель приділяє увагу як технологічним аспектам сучасного суспільства, так і культурним наслідкам технологічних трансформацій. У питанні експансії медіа (телебачення) у соціальну реальність він вбачає загрозу друкованій культурі, фактор придушення попередніх культурних форм. Він поділяє думку М. Маклюена – для М. Кастельса (Manuel Castells 1999) ця загроза є переходом від галактики Гуттенберга до галактики Маклюена (McLuhan 1967). У такий спосіб, розповсюдження медійної (екранної) культури та перетворення її на домінуючу мовну та культурну форму стали одним із найбільш важливих факторів, які визначили трансформації сучасної мови комунікації. На цьому аспекті проблеми акцентує увагу Л. Дротянко, слушно зазначаючи, що технічні засоби комунікації «піддають трансформаціям мову спілкування людей» (Дротянко 2012, 7). В. Фон Гумбольдт був одним із перших лінгвістів, хто розглядав мову як продукт розвитку суспільства, що змінюється під впливом соціально-культурних умов життя (Humboldt 2000).

Процеси інформатизації суспільства супроводжуються розвитком новітніх засобів масової комунікації та посиленням їхнього впливу на низку рівнів мовної системи – лексичного, граматичного, стилістичного тощо. А мовна норма дедалі частіше формується саме на зразок публіцистичної, а не культурно-художньої практики. О. Антіпова справедливо наголошує, що в сучасних умовах «мовна норма набуває амбівалентного характеру: з одного боку, вона постає як закономірний вияв адаптаційного потенціалу мови в нових умовах інфообміну, а з іншого – як чинник, що становить потенційну загрозу для культури мовлення на всіх рівнях» (Антіпова 2019). В сучасних умовах, як слушно зазначає Л. Дротянко, «комп'ютеризація всіх сфер суспільного життя

спонукала до породження нових слів, термінів, цілих мовних виразів, які б могли більш-менш адекватно репрезентувати нові суспільні феномени, що виникли через застосування інформаційно-комунікаційних технологій. Вони органічно вплелися в мову сучасного спілкування людей у різних галузях життя» (Дротянко 2011, 5). Важливу роль у цьому процесі відіграє мережа «Інтернет». Сьогодні демонструє колосальне розходження мовних фактів, що зустрічаються у двох середовищах – віртуальному та реальному, тобто в мові, якою користуються в мережі «Інтернет» та за її межами (в реальному житті). З одного боку, помітний чіткий взаємозв'язок фактів мовної реалізації у віртуальному та реальному просторах, а з іншого – мова в інтернет-середовищі є нічим іншим як аналогом мови за її межами. Це пояснюється тим, що сучасна комунікація в мережі «Інтернет» (інтернет-комунікація) передбачає наявність таких самих форм дискурсу, які існують у реальному (невіртуальному) житті. Окрім того, тут функціонують нові засоби комунікації, які притаманні лише віртуальному простору.

Розвиток і постійне розширення меж комунікації в мережі «Інтернет» дають багато переваг її користувачам. Проте дослідники цих комунікацій застерігають і про існуючі й можливі у майбутньому загрози, які тамують у собі такі комунікації. Однією із загроз є самоізоляція людей, які проводять свій час переважно в Інтернет-просторі, замінюючи безпосереднє спілкування людини з людиною віртуальною комунікацією з віртуальними співбесідниками. Виходячи в реальний світ, стикаючись із реальними, а не віртуальними проблемами, такі учасники інтернет-комунікації можуть переживати розгубленість і бути не здатними адекватно відповідати на життєві виклики. Такі загрози притаманні не одному якомусь конкретному суспільству, а більшості країн із більш-менш розвинутою мережею Інтернет, де доступ до інтернет-комунікацій є досить свободним (Дротянко 2019, 18). В такому ж ключі досліджує дане питання й В. Онопрієнко, який попереджає, що «інтенсивне впровадження технічних засобів комунікації призводить до втрати навичок прямого діалогу між людьми, до заміщення його на віртуальний» (Онопрієнко 2015).

Трансформація мови комунікації під впливом процесів інформатизації суспільства сьогодні набуває неабиякого

соціокультурного значення. Це визначається зокрема і значенням мови для життя людини.

Список використаних джерел та літератури:

1. Антіпова О. П. Трансформація мовної норми в умовах інформаційного суспільства / О. П. Антіпова // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. - 2019. - № 1. - С. 130-134.

2. Дротянко Л. Г. Інформаційний простір і діалог культур в інтер'єрі ХХІ століття / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (13). – К.: НАУ, 2011. – С. 5-8.

3. Дротянко Л. Г. Комунікації в соціальних мережах і феномен мультикультуралізму / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. - 2019. - № 1. - С. 16-21.

4. Дротянко Л. Г. Трансформація комунікативної функції мови в добу інформатизації / Л. Г. Дротянко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – вип. 2(16). – К.: НАУ, 2012. – С. 5-9.

5. Онопрієнко В. І. Ризики суспільства знань і мегатехнологій / В. І. Онопрієнко // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1(21). – К.: НАУ, 2015. – С. 27-30.

6. Сідоркіна О. М. Гуманізм і гуманність культури в інформаційному суспільстві / О. М. Сідоркіна // Вісник Національного авіаційного університету. – 2017. – № 1 (25). – С. 120-123. – (Серія «Філософія. Культурологія»).

7. 11. Скиба О. П. Трансформації в системі наукових комунікацій в інформаційному суспільстві / О. П. Скиба // Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. - 2019. - № 1. - С. 77-82.

8. Manuel Gastells The Information Age: Economy, Society and Culture Paperback – April 1 1999 p 625.

9. Humboldt: 'On Language': On the Diversity of Human Language Construction and its Influence on the Mental Development of the Human Species (Cambridge Texts in the History of Philosophy) Cambridge

University Press 2nd edition (January 28, 2000) – 344 pages

10. McLuhan, M. (1967) *The Gutenberg Galaxy: The Making of Typographic Man*. Toronto.